

מראי מקומות - יבמות עה.

הה"א עכשיו להחמיר טפי במעשה. ותני' התוס' ישנים די"ל דדוקא לגבי אכילה אמרי' דתרומה חמירא משום מחפ"ז, דהאוכל תרומה בטומאת הגוף חייב מיתה, ובאוכל מעשר ליכא. אבל האוכל מעשר בטומאת המעשר עצמה לוקה, משא"כ באוכל תרומה בטומאת התרומה עצמה אינו אלא איסור עשה. ונראה מכאן, דיש חומר של טומאת המעשר עצמה טפי מהתרומה עצמה, ולכן שפיר ה"א דדוקא במעשר יהי' צריך הערב שמש קודם שיהי' יכול ליגע במעשר. וע"ע **בישרש יעקב שכ'** על דרך זה באריכות טפי. (ולכאוי' משמע מכאן דיסוד האיסור של טמא ליגע בתרומה ובמעשר הוא משום דעל ידי כן מטמאם, דאם האיסור הוא סתם שאסור לטמא ליגע בהם, משום קדושתם, א"כ מהו הדמיון מהא דיש חומר במעשר לאוכלו בטומאת עצמו, הרי לכאוי' האוכל בטומאת גופו דומה טפי לנוגע בטומאת גופו מאוכלו בטומאת עצמו. אבל אם הענין של איסור נגיעה הוא משום דעל ידי כן מטמאו, א"כ שפיר יש להביא ראי', דמהינן דאוכל מעשר בטומאת עצמו לוקה שפיר חזינן החומר של טומאת מעשה)

ה. איזהו פצוע דכא, וכו'

נח' הראשונים לענין מנין המצוות, כמה מצוות איכא באיסורי פצוע דכא וכורות שפכה. הרמב"ם והחינוך ועוד ס"ל שהכל נכלל בלאו אחד, דהא רק פעם א' כתיב "לא יבא", אבל הסמ"ג ועוד ראשונים ס"ל דהו"ב לאוויין. והק' המנחת חינוך (תקנ"ט, א'), הרי מבואר בגמ' כאן שיש ג' אופנים של איסור, פצוע, דך, וכורות. וא"כ, אם יכולים למנות לב' לאוויין אף מה דכתיב בה פעם א' "לא", א"כ לכאוי' צריכין למנות כאן ג' לאוויין, א' בפצוע, א' בדרך, וא' בכורות, והניח בצע"ג. וע' בהגהות למנ"ח (הוצאת מכון ירושלים) שמביאים מהאור גדול (ג', ג') לתרין, דבפשוטו פצוע דכא דבר א' הוא, ומה שדורשין "דך" אינו אלא בדרך דרש, ומה שדורשין ב"ג מדות אינו נכלל במנין המצוות.

ו. כל שאין לו אלא ביצה אחת

אינו אלא סריס חמה וכשר

הק' תוס', הא אמרי' דכל שנפצעו ביציו, ואפי' א', הוי פצוע דכא. ותני' בשם ר"ת דיש לחלק בין אם ניטלה לגמרי, דאז כשר, ובין אם נפצע, דאז פסול. והק' עליו הריטב"א, דא"כ מה אמרה הגמ' כרות בכולן, בין שנכרת הגיד בין שנכרתו ביצים, הרי משמע שהוא דומה לנפצעו שמקודם, ואם זה רק בא', אם כן משמע דנכרת ג"כ צריך להיות גם בא', ולפי ר"ת הרי חלוקים דיניהם, דבנפצע אפי' א' פסול, ובנכרת דוקא אם נכרתו שניהם פסול. וע' ברמב"ן דחולק על ר"ת וס"ל דאין נפק"מ בין אם ניטלה או אם נפצעה, אלא דכוונת הגמ' היא דכל שאין לו ביצה, אם בידי שמים הוא, אז אינו אלא כסריס חמה וכשר, משא"כ מי שנטלה אפי' ביצה א' בידי אדם, הוי כנפצעו, ופסול. והוסיף דאפי' אם אין לו ביצים כלל, או אפי' פצוע דכא ממש, אם ע"י שמים הוא, כשר.

וע' בים של שלמה (סי' ה', ד"ה ולעניין) שכ' דאפי' אי אמרי' דלהלכה לא קיי"ל כר"ת, אלא דכל שהוא בידי אדם פסול, "מ"מ נראה דאין פוסל אלא מי שנכרת כדי שלא יוליד, או ע"י חולי שבא כבר בביציו, שהי' בהכרח להכריתו. אבל מה שכורתים עכשיו הרופאים, מחמת האבן, או שבירת הגוף, ויודעין לתקן דבר היטב, ובבירור, שיוליד, ואינם מקלקלים החוטים, ושביל הזרע הולך כתיקונו, ותלוי בחכמת הרופאים, אין בידינו לפוסלו כל עיקר, ובניהם כשרים, וכו"ו.

א. ואי כתב רחמנא בזב דלא הותר

מכללו, אבל יולדת אימא לא

כ' האתוון דארייתא (סי' כ"א), דלכאוי' יש להביא ראי' מכאן דמה דהנדה [ויולדת] אסורה לבעלה, אי"ז סתם איסור אחר, שאין שייך לענין הטומאה, אלא דבאמת האיסור הוא משום הטומאה. שהרי לכאוי' מה שייך כאן לומר דכיון דמותרת לבעלה הרי הותר הטומאה מכללו, הרי דיני טומאה במקומם עומדים, רק הדין איסור לבעלה מותר בימי טהרה. אע"כ צ"ל, דמה שהותר מכללו הוא השם טומאה, שהרי השם טומאה עצמו הוא מה שגורם הדין איסור לבעלה, וא"כ שפיר חשיבא טומאה שהותרה מכללה במה שעכשיו מותרת לבעלה. וכ' דמדוקדק כן מדברי רש"י, דכ' דיוולדת מותרת, מכלל שרואה דם וטהורה לבעלה, ולא כ' דמותרת לבעלה, וכוונתו לבאר דעצם הטומאה הותרה מכללה, וכנ"ל.

ב. צריכא

ובביאור הצריכותא, כ' ר' יוסף ענגל בספרו לקח טוב (כלל ט"ז אות ה') דהחומר של יולדת הוא המעלה של ריבוי הזמן, דהטומאה נמשכת לזמן ארוך. והחומר של זב הוא, דטומאתה בעצמותה חמורה, דאינה הותר בכללה. דהיינו, דיש להסתפק איזה מן החומרות עדיפי, ולכן צריכא תרי קראי (ולשונו ד"ש להסתפק" צ"ע קצת, שהרי ודאי התורה יודעת איזה חומרא עדיף, ולא צריכין לזה ב' קראי, וא"כ לכאוי' הביאור הוא דבאמת יש חומרא לכל א' מהן, ולכן צריך תרי קראי, דאין מוכח איזה מהן גורם להחומר דצריך כפרה). ובאות ו' כ' עפ"ז לבאר הגמ' בשבת (כ"ג), דהי' אביי מתחלה מדליק לנרות חנוכה שמן שומשמי, משום דמשיך טפי, אבל חזר משום דשמע הא דר' יהושע בן לוי דשמן זית עדיף משום דצליל טפי. וזהו ג"כ על דרך זה, דמתחלה סבר דמעלה דאריכות הזמן עדיף, וחזר לומר דהמעלה של השמן בשעת מעשה עדיף טפי לנרות חנוכה.

ג. ואיפוך אנא

דהיינו, דמעשר יהי' אסור לטבול יום ליגע, ותרומה יהי' מותר. ולכאוי' קשה, איך שייך לומר כן, הרי מעשר מותר באכילה לטבול יום, כדקתני לעיל (ע"ד), וא"כ אם אסור בנגיעה, א"כ איך שייך לאוכלו. וכ' התוס' ישנים דמשכחת לה כגון שתחב לו חבירו בבית הבליעה. וכן תי' הרשב"א בשם הר"א אב"ד, וביאר דאף דנגע בגרונו, הא מגע בית הסתרים לא הוי מגע. עוד תי' התוס' הרא"ש כגון שלא הוכשר לקבל טומאה, וא"כ מצד נגיעה מותרת, ואם יהי' אסור באכילה אז יהי' אסור אפי' אם אין המ"ש עצמו מקבל טומאה, ולכן בזה נוגע הדין דמותר באכילה. וע' בריטב"א שכ' עוד דאולי מיירי בשאוחזו ע"י מפה [וע' בהגהות להגר"א יפהן שם שתמה על הא דלא תירצו שאר ראשונים באופן פשוט כזה, וכ' דאולי י"ל ע"פ מה דאי' במרגליות הים (סנהדרין פג'), דמה שאין בית הסתרים ראוי לטומאה, היינו רק שאינו ראוי לקבל טומאה מגוף האדם, אבל מ"מ יכול הרוק שבפיו לטמאו. וא"כ היו מוכרחין לפרש דתחב לו בבית הבליעה דוקא, וע"ש מה שמפלפל עוד בזה, דלכאוי' צריך ג"כ לחלק בין דין הכשר לדין טומאה, ולומר דהרוק אינו מכשירו לקבל טומאה, שהרי כמה ראשונים תי' כן, וכנ"ל, ומ"מ לא תי' כהריטב"א, וע"ע שם].

ד. ואיפוך אנא

ק', הא הגמ' מסיק לעיל דתרומה חמורה משום מחפ"ז, וא"כ מהו